

ad ea son sonaynem s^um s^um
uo u^o me orat s^um s^um
ne or s^um s^um s^um
ouu o s^um s^um s^um
my myad moit sidoo viddi s^um
am amp myai m adx iungra me
mado myaynem sou no s^um s^um
veid s^um s^um s^um s^um
my u^o or u^o s^um s^um s^um
re s^um s^um s^um s^um
my u^o s^um s^um s^um s^um
s^um s^um s^um s^um s^um
my u^o s^um s^um s^um s^um

102

17/15

9.9.18

14

Be

Theol. D. VII. 331.

IDI spargi scripta quedam, in quibus inter reliqua, etiam ex uersione Bezae, cuius labor in explicationem Noui Testamenti collocatus, si iudicium in nonnullis adhibeatur uera pietate & doctrina instructum, sua certe laude & commendatione dignus est, ut alias, praesertim in nostra Noui Testamenti ἐξήγησι, DEO iuuante, ostendemus, uerba, quae extant Act. 3. (Oportet Christum caelum accipere) allegantur hunc in modum: Oportet Christum caelo capi.

Animaduertentes autem dolum & insidias, καὶ ὑπὸ δου τὶ subesse colligentes, uiri boni & pii dolent, eò rem & fidem, confessionem, & constantiam redactam esse, ut ex manifestè deprauatis sacrae scripturae testimonijs ostentanda sit eruditionis alicuius opinio, & confessionis regula.

Ego certe quid amplius faciam, nescio. Emigrare cupio, & esse cum Christo. Video enim, quò res inclinent, ac quòd ferè nemo amplius sibi cordi & curae gloriam Christi, qui sedens ad dexteram Patris DEI omnipotentis, caro, & sanguis noster est, esse uelit.

Dabitur fortasse tempus, & occasio, iustè & sufficienter conquerendi de istis insidijs aliàs, uel etiam coram tribunali Filij DEI, & in ultimi iudicij
execu=

executione. Nunc tantum supputridum conatum eorum, qui uersioni isti adherent, ut iuuentuti piæ detegamus, primum uerba, siue textum, deinde uersionem siue glossam conferemus.

Nihil profectò iam ab hinc annis uiginti, magis nos mouit, turbauit, anxios reddidit, & ut accessonem ad speculationes Sacramentariorum nudo capite factam esse, crediderimus, pro dolor, persuasit, quàm allegatio uersionis profectò male & impie: Oportet CHRISTVM cælo capi. Ex hac enim citatione, quid subsit, conspici potest.

Textus durabit, glossa peribit iners. Et Oceanampadio istud à principe quodam magnanimo obiectum, glossas scilicet illum, eiusq; manipulares querere, Lutherum uero uerba, & succum habere, nullo alio responso solui potuit, nisi, uelle nimirum se amputatam sibi manum prius fuisse, quam contra Lutherum scribere unquam aliquid cepisset.

Quod ad me, ut minimum & miserrimum, & quotidie expetentem, exoptantem, & expectantem diuine clementiæ & auocationis horulam, attinet, cupio nullius doctrine, conscientie, fidei, famæ, aut rebus nocere, simplicitas, rectumq; tuum me, CHRISTE, gubernent.

ΖΗΤΩ ΝΩΣ ΚΙΒΩΤΟΝ, ὅπως μόρον ἀνόρου ἀλύξω. Crucem uerò & exercitiū exopto omnibus &

A 2

singulis

singulis, qui iam maiestatem Christi scrutantur iuxta
rationis humane captum, & uanis disputationum,
& questionum ampullis expediri posse, & limitari
gloriam assumptæ & glorificatæ in Christo carnis no-
stræ arbitrantur. Bonum est mihi, inquit David, quod
humiliasti me, &c. Et rectè dicitur: Non tentatus,
qualia scit? Atq; hoc deesse uideo ihs, qui deprauato-
res sunt manifestæ perspicuitatis & ueritatis.

Sed audiamus & legamus uerba concionis à Pe-
tro habitæ, quæ in Græco textu sic se habent.

Μετανοήσατε οὖν ἢ ἐπιστρέψατε, εἰς τὸ ἐξαλειφ-
θῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας. ὁ μὲν ἄρ' ἔλθωσι καιροί
ἀναψύξεως ἀπο τοῦ κυρίου, καὶ ἀποσείλη τὸν προ-
κεκηρυγμένον ὑμῖν Ἰησοῦν χριστόν, ὅν δεῖ οὐρανὸν
μὲν δεξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάν-
των, καὶ λοιπὰ.

Hieronymi uersio: Pœnitimini igitur, &
conuertimini, ut deleantur peccata uestra: ut cum ue-
nerint tempora refrigerij à conspectu Domini, &
miserit eum, qui predicatus est uobis, IESVM
Christum, quem oportet quidem coelum suscipere
(recipere) usq; in tempora restitutionis omnium, etc.

Erasmus: Quem oportet quidem coelum accipere.

Ex Syri testamenti uersione: Resipiscite igitur
& conuertimini, ut deleantur peccata uestra, & eue-
niant uobis tempora tranquillitatis à conspectu faciei
Domini, ac mittat uobis illum, qui præparatus erat
uobis

vobis, Ieshua Christum: quem oportet COELOS
excipere, usq; ad complementum temporum omnium,
Etc.

Ex Germanica D. D. Lutheri uersione omnium
dexterrima, & maximè perspicua:

So thut nu buß / vnd beferet euch /
das ewre Sünde vertilget werden / auff
das da kome die zeit der erquickung / für
dem angesicht des HERRN / wenn er
senden wird / den / der euch jetzt zuuorn ge-
prediget wird / I H E S U S Christum
welcher muß den Himmel einnehmen / bi
auff die zeit / da er wieder bracht werde a-
les / was G D Z geredt / r̄.

Hec igitur uerba (Quem oportet coelum
excipere) aliter nunquam in uera Ecclesia, nisi de exal-
tatione naturæ in Christo humanæ, siue de sessione
Christi, ad Patris omnipotentis dexteram, accepta &
intellecta fuerunt, ut erudita antiquitas, & consensus
omnium sanorum comprobant: quæ quidem se-
est in certum in caelo, siue in caelis locum collocatio,
aut alligatio, sed est τῶσδε ἐξουσία donata glorifi-
cate & exaltate in Christo naturæ humanæ. Ascen-
dit enim Christus ad caelos, id est, ut Augustinus uerbis
utar, conditionem naturæ, quam de hominum matre

A 3 natus

natus assumfit, super caelos in dexteram DEI patris collocavit. Dexteram autem DEI, ut Athanasius & Basilius categorice, euidenter, ac uerissime interpretantur, non circumscriptum quid significat, neq; locum aliquem, uel inferiorem, uel physicum, qui sit spacium continentis corporis cedentis contento, sed significat statum equalitatis, maiestatem scilicet, gloriam & honorem DEI, ad quem Christus secundum humanam suam naturam est translatus.

Damasc. lib. 4. Orthodoxæ fidei cap. 2. A dextris DEI Patris sedere dicimus Christum $\sigma\omega\mu\alpha\tau\iota\kappa\acute{o}\varsigma$, uerum non localem dexteram Patris dicimus. Quomodo enim is, qui $\alpha\pi\rho\theta\acute{\iota}\tau\eta\tau\alpha\tau\iota\kappa\acute{o}\varsigma$ est, localem habeat dexteram? Localis enim dextera & sinistra eorum existunt, quæ circumscribuntur. Dexteram igitur Patris intelligimus gloriam & honorificentiam deitatis, in qua DEI Filius ante secula existens ut DEVS, & Patri $\delta\mu\omicron\delta\sigma\iota\kappa\acute{o}\varsigma$, in nouissimis temporibus incarnatus est, & corporaliter sedet, conglorificata carne eius.

Chrysostr. Heb. 1. Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. In excelsis, dicens, non loco concludit DEVM, sed ostendit hominem Christum omnibus altiore & eminentiore.

Idem: Ascendit supra omnes caelos, ultra quos quoq; nihil est aliud. Hoc uidelicet est potentia & dominationis ipsius.

Ebr.

Ebræ. 7. Excelsior cœlis factus est. Hic cœlos
 non corporeas machinas tantum intelligimus, quibus
 sublimior est factus etiam secundum humanam naturam
 (ut ipsius etiam Oecolampadij interpretatione utar)
 quia secundum diuinam naturam exaltari non potuit,
 sed etiam omnes angelos & sanctos. His enim omni-
 bus superior, in ipsum paternum solium sua carne
 (nam DEVS Verbum semper extitit cœlis sublimior)
 consedit, ut Oecumenius loquitur, & super omnes
 cœlos & cœlestium spirituum ordines eleuatus est ad
 confessum paternæ maiestatis, ubi nunc sedet in pleni-
 tudine honoris & gloriæ, ut Primasius Augustini di-
 scipulus præclare loquitur, non ut DEVS Verbum,
 qui nimirum cœlos omnes fabricauit, sed secundum car-
 nem & naturam humanam, cui data iam est omnis pote-
 stas in cœlo & in terra. Nam diuinitas carni contulit,
 quod semper Filius DEI cum patre possedit, ut Seue-
 riani uerbis utar, qui claruit circiter annum Christi
 400. Et illi, inquit Hieronymus, potestas data est,
 qui paulò antè crucifixus, sepultus in tumulo, postea
 resurrexit, id est, non de coæterna Patri diuinitate,
 sed de assumpta humanitate, & carne, potestas illa in
 cœlo & in terra, & exaltatio Filio hominis data, siue
 ut Athanasius loquitur, περί τῆς ψυχῆς τῆς σαρκὸς
 οὐ περί τῆς θεότητος, intelligenda est, ut pia & or-
 thodoxa antiquitas semper locuta est.

Verba igitur (Oportet Christum coelum acci-
pere) non de corporali aliqua sede, aut loco, sed deco-
re, honore, gloria, & maiestate, siue de plenitudine
paterne maiestatis, ut pia & erudita antiquitas, &
cum hac omnes orthodoxi omnibus temporibus locuti
sunt, accipimus, & in hac fide, sententia, & con-
fessione uiuimus, morimur, & saluamur, scientes,
carnem, siue naturam nostram à Filio DEI in unitatem
personæ assumptam, glorificatam, & supra omnes cœ-
los euectam, sedere ad dexteram Patris omnipotentis,
& habere omnem potestatem in cœlo & in terra.
Acceptit enim ut homo, quæ habebat ut DEVS, in-
quit etiam ipse Theodoretus, & sumpta ex nobis na-
tura, eiusdem honoris cum eo, qui assumpsit, sit parti-
ceps, corpore non in diuinitatis naturam mutato, sed
impleto diuina gloria (Dial. 2.) & conuito in uni-
us Deitatis perfectione, ut Epiphaniij uerbis utar.

Theodoretus ex Athanasio contra seipsum, ut
uidetur, hæc citat: Sede à dextris meis. De corpore
dominico hæc dicta sunt. Si enim cœlum & terram ego
impleo, dicit Dominus, & omnia continet DEVS,
nullo autem continetur, in qua non sede sedet? Corpus
ergo est, cui dicit, Sede à dextris meis. τὸ σῶμα τὸν
ἄσιπ, ὃ λέγα, καθὲρ ἐκ δεξιῶν μου.

Gregor. Nyssenus orat. 3. de resur. Domini:
Quæ naturaliter habebat tanquam DEVS, ea dici-
tur accipere, ut homo, certo consilio factus. Quam-
obrem etiam dicebat: Pater glorifica me apud temet-
ipsum

ipsum gloria, quam habebam, etc. Nisi enim hanc propriam haberet ut DEVS, fieri non posset, ut eam tanquam alienam acciperet, DEO & Patre per Prophetam dicente: Gloriam meam alteri non dabo.

Hæc de sententia uerborum Petri, breuissime in gloriam & maiestatem Filij DEI & hominis, creatoris & Fratris nostri sufficiant, donec forte coacti pluribus cum pluribus, & amicis & inimicis, mihi autem amicis omnib. & singulis, qui Christi $\tau\theta\omega\alpha\upsilon\theta\epsilon\omega\pi\alpha$ Emanuelis maiestatem, & diuinam, siue infinitam potentiam, non duplicem, sed unam, quæ est. (ut semel dicam) diuina, & æterna, querunt, agendum sit.

Vigiliij, qui martyr nominatur, uerba hæc de re, quæ pro explicatione loci Acto. 3. adducuntur sine exceptione non admittimus, in hunc modum se habentia: Si uerbi & carnis una natura est, quomodo cum uerbum ubiq; sit, non ubiq; inueniatur & caro? Nanq; quando in terra fuit, non utiq; erat in coelo? Et nunc quia in coelo est, non est utiq; in terra, & in tantum non est, ut secundum ipsam Christum speremus uenturum de coelo, quem secundum Verbum nobiscum credimus esse in terra.

Obstat nobis, cum quod multa partim planè Obelisco, partim Limnisco digna idem Vigilijus habeat, ut, quod Christus non sit mediator & aduocatus noster secundum deitatem, sed tantum secundum nostram naturam, interpellet pro nobis Patrem, & appellationes

A

S

IESV

IESV & Christi, non ad Deum, sed ad hominem
 pertineant, cui delirio ipse quoque Theodoretus contra-
 dicit: tum quod Christum secundum naturam humanam
 assumptam & glorificatam, certo loco caeli alliget, &
 formam serui a nobis ablatam, ut ipse loquitur, quae
 tamen nunquam ut seruilis forma in caelum translata
 est, a nobis plane absentem esse, ideoque, quod inde uesani
 homines colligunt, σωματικῆ παρδραξία CHRIS-
 TVM in coena sua, nec omnipotentiae, nec ueritatis
 suae ratione esse uel posse, uel uelle, fingat. Nam
 quod ait, Christi carnem loco contineri, in doctrina
 cum potentiae & maiestatis Filij hominis, tum coenae
 Dominicae, uerum esse nec potest, nec debet. Etsi enim
 corpus suam ἀδυναμίαν retinere dicatur, & pro-
 prietates suas essentielles: tamen exceptio semper in
 ijs prerogatiuis, ταῖς ἀδυναμίαις & hyperphy-
 sicis, quas sacra scriptura corpori, siue humanae totae
 naturae in CHRISTI persona tribuit, praeponde-
 rat merito.

Contradicit autem Vigilius sibi ipsi, dum ex
 Chrysostomo uerba citans (Cognoscamus quae natu-
 ra sit, cui dixit: Sede ad dextram meam, & esto
 meae particeps sedis? illa nimirum, quae audierat, ter-
 ra es, & in terram ibis) naturae in Christo humanae
 ascribit sessionem ad dextram, id est, Maiestatem
 diuinam

diuinam, & uniuersum imperium in omnes creaturas,
& tamen audet sine discrimine & exceptione, praeser-
tim doctrinae de coena Dominica, in qua iuxta institu-
tionis uerba ubiq; ubicunq; illa in Ecclesia admini-
stratur, CHRISTVS corpore & sanguine suo
adest praesenti, & per manum ministri eadem uescen-
tibus pane & uino porrigit, communicat, & di-
stribuit, CHRISTI corpus, siue potius naturam
in Christo humanam loco caeli alligare, quam tamen
dicat, in dextera magnificentiae Patris sedere.

Nobis Catechismi uerba, quae in Ecclesiis &
Scholis Misnicarum regionum, & alijs multis in locis
adhuc DEI beneficio sonant, loco confessionis esse
debent.

ὡσαυτε ὁ ἦος θεῶν, ἐνανθρωπήσας καὶ παθὼν τῆ σαρκί,
καὶ ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν, & ἀναληφθεὶς εἰς
οὐρανὸν κάθηται ἐκ δεξιῶν πατρὸς παντοδυναμοῦ
ἀληθινῶς μὲν καὶ χωρὶς πάσης ἀλλαγίας τε καὶ
ὑπενοίας καὶ πλάσεως διανοητικῆς, οὐκ ἐν προγραφῇ
δὲ τόπῳ ἢ λογισμῷ ἀνθρώπινῳ, ἀλλ' ἀχωρήτως
τε πάσῃ κτίσει, καὶ ἀνεκδιγκήτως τῆ φράσεως, &
δικαταλήπῳ τῶν νοί τῶν ἀνθρώπων, οὕτω καὶ τὸ
σῶμα καὶ τὸ αἷμα ἰησοῦ χριστοῦ, διαδίδονται ἐν τῇ
Εκκλησίᾳ

Εκκλησία καὶ τῶν κυριακῶν διάταξι, ἀλλ' ὡς μὴ
καὶ τῶ ὄντι, οὐ τροπικῶς ἢ ἑχρηματισμένως τῶν
ῥημάτων νοσημάτων, ἀλλὰ ἐνδ' ἑκείνων ἀπλῶς τὸ
σημαινόμενον.

γίνεται ταῦτα οὐ πλασῶς οὐδὲ τυπικῶς ἢ γοῦν
τροπικῶς καὶ ὑπόνοιάν τιναν, ἀλλ' ἀληθῶς καὶ
τῶν ῥημάτων.

Id est, ut autor ipse reddidit :

*Quemadmodum Filius DEI homo factus est,
& passus carne, & resurrexit ex mortuis, & assum-
tus in caelum, sedet è dextris Patris omnipotentis, re-
uera, & sine omni allegoria atq; commento, & ficta
animi intelligentia : non tamen ille circumscriptus
loco, aut cogitatione humana, sed ita ut capere ulla
creatura, & effari elocutio, & comprehendere mens
hominum nequeat : Sic & corpus & sanguis IESU
Christi, distribuitur in Ecclesia secundum ordinatio-
nem Dominicam, uerè quidem & re ipsa, non tropi-
ca aut figurata uerborum significatione, sed iudicio
simplicis significationis, &c.*

Et paulò post :

*Hæc non sunt fictè, aut figuratè tropico quo-
dam commento, sed uerè secundum uerborum intelli-
gentiam.*

*Ex his, quæ breuissimè notauimus, manifestum
fieri*

fieri omnibus potest, glossam & uersionem istam peruersam (Christum caelo capi,) analogiae fidei e diametro repugnare, & improbari merito, multis, ijsq; grauissimis de causis, quarum pauca plenius & diligentius pio lectori, ueritatis & simplicitatis amanti considerandas subijciemus.

Prima est, proprietas sermonis in omni lingua. Quis enim unquam hunc sensum inde eliciat, quando legimus (Praedicatus est Christus, quem oportet caelum accipere, &c.) ut ordine transposito uerborum, & mutato, amphibologiam fingens temerario ausu affirmet, caeli uocabulum poni loco subiecti, cuius sit quasi officium, ut Christum capiat & contineat? atq; ideo dicendum esse, Christum caelo capi, id est, caelo contineri? Apollinis ne oracula, & Sibyllae folia in sacris literis, & euidentibus testimonijs quaerimus?

Secunda igitur causa est, Veritas & Maestas linguae sacrae, cui tales ex tripode & inferis reuocatae flexibilitates affingendae non sunt.

Tertio, manifestum est, uersionem istam passiuam tantum usurpari ad stabilicendum delirium de localitate, siue corporali locatione, cuius testimonia nulla extant in sacris literis. Potentia enim
Chri-

Christi Filij hominis, sedentis ad dexteram Patris Omnipotentis, longè maior est, quàm ut localitatis, aut corporalis locationis noua & periculosa uoce eludi, & eneruari, & certo cœli loco astringi, & eòdem capi, terminari, & contineri possit. In ignominiam igitur & contumeliam glorificate in Christo humane nature, sedentis ad dexteram Patris, uersio ista cedit.

Quartò, omnium sanorum fides & conscientia isti uersioni contradicit, sicut Tigurini ea de causa modestiores esse uidentur, dum CHRISTVM cœlo capi, aliorum, non suam interpretationem esse dicunt.

Quintò, uersio ista excogitata nuper, & uniuersæ antiquitati, nostrisq; Ecclesijs & Scholis hætenus ignota, ad cœnæ Dominicæ deprauationem, & negandam ueri corporis & sanguinis CHRISTI presentiam & participationem naturalem, directæ est, & confirmat sacramentariorum potentia.

Teoramus Fili DEI, Domine noster IESV CHRISTE, ut nobiscum sis & maneas, & omnipotentiam & ueritatem tuam asseras, & corda nostra ad gloriam & laudem tui nominis, unias, sanctifices &

fices & conserues nos in agnita semel ueritate &
confessione doctrine, & fidei simplicis, candida, &
incorrupta, nec patiaris nos dimoueri ullo metu
aut periculo a ueritate Verbi tui, & ab
huius meditatione & gemitu, ut
David loquitur.

Amen

VVolfserbyti, Calendis Maij,

A N N O

M. D. LXXI.

SOLI DEO HONOR ET
GLORIA.

S

Smj

✓

154802

AB: 154802

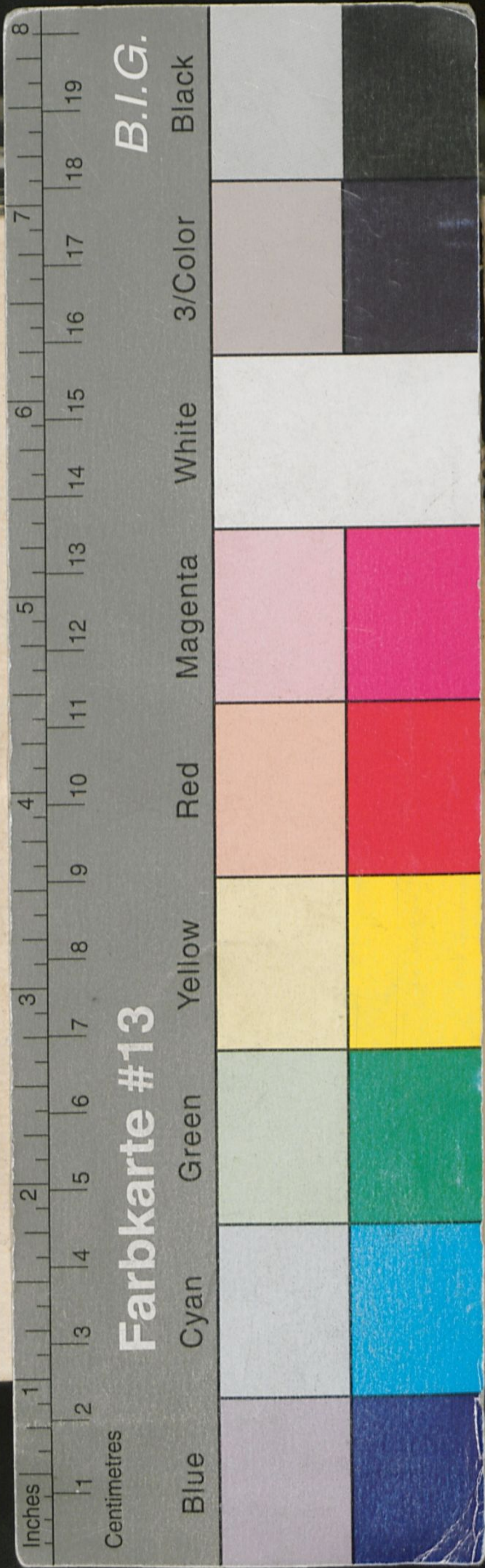
ULB Halle 3
003 864 588

5b.

VO 17

ante son:ra: ordir in sep
pore r r r r r r r r r r r r r r
r r r r r r r r r r r r r r r
r r r r r r r r r r r r r r r
r r r r r r r r r r r r r r r
r r r r r r r r r r r r r r r
r r r r r r r r r r r r r r r
r r r r r r r r r r r r r r r
r r r r r r r r r r r r r r r
r r r r r r r r r r r r r r r
r r r r r r r r r r r r r r r
r r r r r r r r r r r r r r r
r r r r r r r r r r r r r r r

9

DE VERBIS

Actor. 3. v. 21

OPORTET CHRISTVM

COELVM ACCIPERE,

BREVIS ET NECESSARIA

commendatio Nicolai

Selneckeri D.

Oportet Chris

des apparor *des apparor*
Opportet calum *Opportet calum*
calos *calos*
calo *calo*
calo *calo*
 HENRICOPOLLE
calo *calo*
calo *calo*
calo *calo*
calo *calo*